

**AHMET MİDHAT EFENDİ’NİN ESERLERİNDE
DÜŞMÜŞ KADINA UZANAN EL:
MİHNETKEŞAN ve HENÜZ ON YEDİ YAŞINDA**

**The Helping Hand that Is Extended Towards the Fallen
Women in the Works of Ahmet Midhat Efendi:
Mihnetkeşan and Henüz On Yedi Yaşında**

Ayşe Melde ÜNER*

BAÜ
SBED
11 (19)

127

ÖZ

Araştırmanın Temelleri: Büyük bir bölümü Balıkesir sınırları içinde kalan Kaz Dağları, **Problem Durumu:** Ahmet Midhat Efendi, Tanzimat’tan itibaren batı etkisinde değişmeye başlayan edebiyatımızın en önde gelen şahsiyetlerinden biridir. Roman, tiyatro, hikâye, anı, seyahat yazısı, tenkit, deneme, gazete makalesi gibi çoğu o dönemde Türk edebiyatı için yeni olan edebî türlerde eserler vermiştir. Tanzimat’la birlikte batılılaşma kavramı ile tanışan Türk toplumunu, eserleri aracılığıyla, eğitmeyi en önemli görevi kabul etmiştir.

Ahmet Midhat Efendi’nin eserlerinde ele aldığı konuların başında yeni bir kimlik kazanmaya çabalayan Türk toplumunda kadının konumu ve yaşantısı ile ilgili hususlar gelir. O dönemde hem Türk toplumu hem de Türk edebiyatı için çok yeni olan düşmüş kadına acıma ve onu topluma kazandırma temasını işlediği *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserleri bu konudaki çarpıcı örneklerdir. Ahmet Midhat Efendi, bu eserleri aracılığıyla, fuhuş âlemine düşen genç kız ve kadınların büyük bir kısmının çaresiz, kurtuluşundan ümidini kesmiş, acınası insanlar olduğuna dikkati çeker. Düşmüş kadına katı kaideci ahlâk anlayışı ile değil, insanî ahlâk anlayışı ile yaklaşılması, onu kurtarmak için çaba harcanması gerektiğine işaret eder. Genç kız ve kadınların eğitilmelerinin önemi ve fuhşun ortadan kalkması için başta erkeklerin olmak üzere toplumun görevleri üzerinde durur.

Araştırmanın Temeli: Ahmet Midhat Efendi’nin Eserlerinde Düşmüş Kadına Uzanan El: *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında*

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada yazarın, *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserlerinin düşmüş kadına acıma ve onu kurtarma teması açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Veri Kaynakları: Ahmet Midhat’ın *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserleri

Sonuçlar: Sonuç olarak, Ahmet Midhat Efendi’nin bu çalışmaya konu olan iki eserinde de düşmüş kadın temasını devri için çok yeni, hiç alışılmadık bir bakış açısı ve üslupla ele aldığı, bu toplumsal yaranın sarılabilmesi için son derece insanî bir yaklaşım ve her zamanki babacan tavrı ile inelikleli bir gayret sarf ettiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan*, *Henüz On Yedi Yaşında*, düşmüş kadın, düşmüş kadına acıma.

ABSTRACT

Problem Statement: Ahmet Midhat Efendi is one of the leading personalities of our literature that began to change under the influence of the West starting from the Tanzimat. He published various kinds of works such as novels, plays, short stories, memories, travel notes, critiques, essays and articles. Many of these genres were quite new concerning the Turkish literature of that time. Moreover, by means of his works, he regarded it as his most significant task to train Turkish society which got introduced to the concept of Westernization starting from the Tanzimat.

One of the main subjects of his works is the issues concerning the position and life of women in Turkish society that were trying to obtain a new identity. Some of the striking examples in this aspect are his books titled *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında* that deal with the pity shown towards the fallen women and the efforts to regain them to the society. These were in fact very new themes during that period. In these works Ahmet Midhat Efendi calls to the attention that the majority

*Balıkesir
Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Dergisi
Cilt 11 Sayı 19
Haziran 2008
ss.127-137*

* Yard. Doç. Dr. Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
unermelda@hotmail.com

of the young girls and women forced to prostitution are in fact hopeless people who do not have any hope of rescue and are in a miserable condition. He stresses that fallen women should not be approached in a strict normative moral understanding, but rather they should be approached in a humane moral understanding and that effort should be revealed to rescue her. He also underlines the importance of the education of young girls and women and the responsibility of the society and the responsibility of men in particular in order to prevent prostitution.

In this paper it is aimed to study *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında* of Ahmet Midhat Efendi from the perspective of the pity shown towards the fallen women and the effort to rescue them.

Bases of the Research: The fallen women in Ahmet Midhat's works: *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında*

Purpose of the Research: In this paper it is aimed to study *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında* of Ahmet Midhat Efendi from the perspective of the pity shown towards the fallen women and the effort to rescue them.

Resources of Data: Ahmet Midhat's works: *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında*

Conclusions: As a conclusion, it can be argued that in both *Mihnetkeşan* and *Henüz On Yedi Yaşında* the writer deals with the issue of the fallen women from a very new, unusual perspective and in a unique style. Besides he also endeavors to solve this social problem with a humane approach.

Key words: Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan*, *Henüz On Yedi Yaşında*, the fallen women, pity to the fallen women.

1. GİRİŞ

İslâm dininin hükümlerine göre idare edilen Doğu toplumlarında fuhuş yasaklanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda da devletin umumhane açılmasına izin vermesi söz konusu olamaz. Zaten dört kadınla evlenebilen ve ayrıca esir pazarından istediği sayıda cariye satın alabilen Osmanlı erkeğinin de umumhanelere ihtiyacı yoktur. Ancak 19.yy'da esir ticaretinin kaldırılmasından sonra, Müslüman kadın çalıştırmamak şartıyla, umumhanelerin açılmasına göz yumulduğu bilinmektedir. Müslüman kadını sermaye olarak kullanmaya cüret eden umumhaneler kapatılmış; buralarda çalışan Müslüman kadınlara da çok ağır cezalar verilmiştir.¹

Batı toplumlarında ise fuhuşa yaklaşım doğu toplumlarında olduğundan biraz daha farklıdır. Fuhuş, batıda da dönem dönem cezalandırılması gereken bir suç kabul edilmiş; hiçbir zaman da toplum tarafından hoş karşılanmamıştır. Ancak Doğu toplumlarındaki kadar katı kaidelerle de yasaklanmamıştır. Fahişelik batıda, çoğu zaman, neredeyse rahatlıkla icra edilebilen bir meslek olagelmıştır.²

Tanzimat'la birlikte batı kültürüyle tanışan Türk toplumuna, eserleri aracılığıyla, her konuda yol göstermeyi amaç edinmiş yazarlar da düşmüş kadının durumu ve yaşantısına dikkati çekerler. Düşmüş kadını katı kaideci ahlâk anlayışıyla yargırlar. Onun toplum için bir tehdit oluşturduğuna inanır; toplumdaki kayıtsız şartsız dışlanması gerektiğini savunurlar. Tanzimat edebiyatının en önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Ahmet Midhat Efendi de eserlerinde düşmüş kadın konusunu ele alır. Ancak o, diğer Tanzimat yazarlarından farklı olarak, düşmüş kadına insanî bir bakış açısıyla yaklaşır. Fuhuş yoluyla hayatını

¹ Yavuz Sultan Selim'in kızı ile evlenen ve Kanuni döneminde veziriazamlık yapan Lütfi Paşa, fuhuş yaparken yakalanan bir kadının cinsel organının ustura ile kesilmesini emretmiştir. Kanuni ve II. Selim dönemlerinde fahişelik eden kadınlar zindana atılmıştır. II. Selim fuhuş hususunda bir de ferman çıkarmıştır. Fermanda, fahişelik eden kadınların cezalandırılacağı, fahişelerle evlenen erkeklerin nikâhtan sonra İstanbul'u terk edecekleri, aksi takdirde evlendikleri kadınla birlikte hapse atılacakları beyan edilmektedir. (Bu konuda geniş bilgi için bkz. Meral Altındal, *Osmanlı'da Kadın*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1994, Deniz Kandiyoti, *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar*, 1. Basım, Metis Yayınları, İstanbul 1997.

² Bu konuda geniş bilgi için bkz. Nickie Roberts, *Batı Tarihinde Fahişeler*, Sabah Kitapçılık San. Tic. A.Ş., İstanbul 1998.

kazanmak zorunda kalan kadının çaresizliğine işaret eder. *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserlerinde hem Türk toplumu hem de Türk edebiyatı için çok yeni ve çok çarpıcı olan düşmüş kadına acıma ve onu topluma kazandırma temasını işler.

Bu çalışmada Ahmet Midhat Efendi'nin *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserlerinin düşmüş kadına acıma ve onu kurtarma teması açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. MİHNETKEŞAN

Ahmet Midhat Efendi 1870-1895 yılları arasında *Letaif-i Rivayat* genel başlığı altında yirmi sekiz uzun hikâye ve bir tiyatro oyunundan oluşan yirmi beş ciltlik bir seri hazırlamıştır. *Mihnetkeşan*³, *Letaif-i Rivayat*'ın 1871'de yayımlanan 4. cildinde yer almaktadır.

Mihnetkeşan, yeni Türk edebiyatı tarihinde düşmüş kadına acıma hissiyle yaklaşma ve onu kurtarma temasını ele alan eserlerin başında gelir. Bu tema batı edebiyatında çok daha önce ele alınmaya başlanmıştır. Nitekim Tanpınar "19. asrın ilk yarısındaki romanesk edebiyatın bir aksı" ve "belki de zannedildiği gibi Victor Hugo'nun *Fantine*'inden" mülhem *Mihnetkeşan*'ı "devri için bir kanat darbesi" olarak nitelendirir (Tanpınar 2001:465-466).

Hikâye, sefahat içinde bir hayat süren Dakik Bey'in, umumhaneye satıldığı gün tanıştığı bir genç kıza merhamet duyarak onu bataktan kurtarması ve bu genç kızla evlenerek bir aile kurmasını konu alır.

Mihnetkeşan, hikâyenin anlatıcısı ve karakterlerinden biri olan Ahmet Midhat Efendi'nin okuyucusuna "ıyş ve işrete, zevk ve sefahate pek ziyade münhemik" bir dostunun hâlini tarif edeceğini söylemesiyle başlar. (s.105)

Dakik Bey okumuş yazmış, kültürlü bir adamdır. Hakkâklık yaparak geçinir. Eğlence ve cümbüşten çok hoşlanan Dakik Bey meyhane ve umumhanelere devam etmeyi âdeti hâline getirmiştir. Ahmet Midhat Efendi'nin, daha düzenli bir hayat kurması yolundaki tavsiyelerine de hâlden pek memnun olduğunu söyleyerek itibar etmez.

Ahmet Midhat Efendi bir akşam vakti, bir meyhanede Dakik Bey'e rastlar. Dakik Bey perişan bir hâldedir. Arkadaşının başına pek büyük bir felâket geldiğini anlayan Ahmet Midhat Efendi de onu alıp evine götürür. Dakik Bey bir gece önce, her gece olduğu gibi, bir umumhaneye gitmiştir. Umumhanedeki fahişeleri ve hatta umumhanenin sahibini pek üzüntülü görünce sebebini sormuş; on yedi, on sekiz yaşlarındaki masum bir genç kızın o gün annesi tarafından fahişe namzedi olarak umumhaneye satıldığını öğrenmiştir. Henüz kirletilmemiş olan bu kızın hâline pek acıyan Dakik Bey onu kurtarmaya karar vermiş; kızın rızasını aldıktan sonra da onu evine götürmüştür. O güne kadar sürdüğü sefih hayatın boşluğunu anladığını, fikirlerinin tamamen değiştiğini söyleyen Dakik Bey, fuşşa sürüklenmek üzere olan bu genç kızla evlenebilmek için Ahmet Midhat Efendi'den yardım ister. Ahmet Midhat Efendi, Dakik Bey'deki bu değişime şaşırır. Geçici bir hevесе kapılarak bu genç kızla evlenmek istediği vehmiyle Dakik Bey'i, Dakik Bey'le gerçekten evlenmek isteyip istemediğini anlamak için de kızı sorguya çeker. Eğlence hayatına çok düşkün olan Dakik Bey ile bir defa umumhaneye satılmış bulunan bir kızın evliliğinin yürüyeceği hususundaki endişelerine rağmen onlara yardım eder ve evlenmelerini sağlar. Ahmet Midhat Efendi'nin şüpheleri doğru çıkmaz; Dakik Bey ve karısının sakın ve mutlu bir evlilikleri olur.

³ Ahmet Midhat Efendi, *Letaif-i Rivayat*, Hazırlayanlar: Dr. Fazıl Gökçek, Dr. Sabahattin Çağın, Çağrı Yayınları, İstanbul 2001. (*Mihnetkeşan*, künyesi verilen eser 105-115'inci sayfaları arasında yer almaktadır. Bu metnin ilgili alıntılar künyesi verilen basımdan yapılmıştır.)

Hikâye, Ahmet Midhat Efendi'nin dünya yüzündeki en biçare mihnetkeşlerin fahişeler olduğu hususundaki sözleri ve hem onlar hem de onlar kadar acınası bulduğu, “*ömr-i aziz[lerini] böyle musibet-dâdeler arasında geçiren*” Dakik Bey gibi adamlar için Allah'tan yardım dilemesiyle sona erer. (s. 115)

Hikâyede umumhaneler ve buralarda çalışan fahişelerden ilk olarak Dakik Bey'in hayat tarzı vesilesiyle bahsedilir.

Dakik Bey hakkâklığının yanında, büyük tüccarlar için arzuhâl yazmak ve babasından miras kalan evinin odalarını kiraya vermek suretiyle gelirini arttırdığı için zengin sayılabilecek bir hayat sürmektedir. Rahat para harcaması ve borcunu daima peşin ödemesi sebebiyle de gittiği meyhane ve umumhanelerde saygıyla karşılanmaktadır. Dakik Bey, bu hususiyetinin yanında neşesi ve eğlence hayatının vazgeçilmez bir unsuru olan musiki hususundaki mahareti sayesinde de umumhanelerin en gözde müşterilerinden biri hâline gelmiştir. Bir umumhaneye girdiği zaman gözüne ilişen bütün kızları toplamakta; onlarla birlikte fasıllar söylemektedir.

Dakik Bey'in, sefahat hayatına bu derece düşkün olması arkadaşı Ahmet Midhat Efendi tarafından hoş karşılanmaz. Hele de sosyal konumu ve maddi durumunun hilâfına Galata ve Beyoğlu'nun en pis umumhanelerine gitmeyi tercih etmesi Ahmet Midhat Efendi'yi iyice şaşırtır. Dakik Bey, arkadaşının daha kibar umumhanelerde eğlenmesi hususundaki ısrarlı telkinlerine:

“Sen çocuk musun yoksa ahmak mısın? Ben kârhaneye gidip bu kadar para verdikten sonra hiç olmaz ise eğlenmeliyim. Öyle senin demek istediğin yerlere gidip de hem paranın çoğunu vereyim hem de karının nazını mı çekeyim? Bunu çekemem. Gayeti onların hepsi kârhane ve hepsi fahişedir. Ama senin demek istediklerin daha nazlıca imiş. Ben ol kadar naz çekecek olsam tehhül eder idim. Ben ancak rezil ve bu cihetle serbest bir karı ile hem-bezm olmak isterim. Efendim âlemde zevk böyle karılar ile çıkar. Utanmak nedir, haya nedir bilmezler. Edep, haya bulunduğu yerde zevk olur mu?...” diyerek itiraz eder. (s. 107)

Dakik Bey, kendi mensup olduğu sosyal kesime hitap eden umumhanelerdeki nazlı fahişelerle eğlencenin tadına varamayacağını, edebin ve utanma duygusunun bulunduğu yerde zevk duyamayacağını düşünmektedir.

Ahmet Midhat Efendi'nin düzenli bir hayat sürmesi, ev bark sahibi olması yönündeki tavsiyelerine ise:

“...Ev bark sahibi olursun diyorsun. Allah etmesin ev bark sahibi mi olurum? Hangi karı ile ev bark sahibi olayım? Ev bark ne demek? Bunu bilen karı kimdir? Bu zamanda karımı ne ile ve nasıl memnun edeyim? Kendim besleyip de gözü ve gönü başkasında olduğuna razı olarak mı memnun edeyim? Bu fikrin bütün bütün boştur. Midhat, sana fikrimin esasını bir lâkırdı ile beyan edeyim mi? Ben belki bir fahişe ile akd-i izdivac edebilirim, fakat iffeti yalnız kendinden mervî bulunan bir karı ile akd-i izdivac edemem. Şimdi efkârımı anladın mı?...” diye cevap verir. (s.108)

Dakik Bey, “gözü gönü başkasında” ve “iffeti yalnız kendinden mervî” olarak nitelendirdiği bir kızla evlenmektense bir fahişe ile aile kurmayı tercih etmektedir.

Umumhanelere devam alışkanlığı ve fahişeler hakkındaki fikirlerini de şöyle beyan eder:

“...Âlemde herkes bir şeyden lezzet alır ya, ben de zevki, lezzeti bu yolda buluyorum ve zannederim ki hakkım da vardır. Zira bilirsin ki ben gam ve kasaveti ve hatta durgunluğu bile sevmem. Benim fikrim âlemin ahvâl-i umumiyesini muhakeme ile zaten mağmum. Âlâyişi severim, cümbüşten hoşlanırım. Bu ise benim

devam eylediğim kârhanelere mahsus gibi bir şeydir. Evet hem de öyledir, zira bu bahtiyar karıların sermayeleri cümbüşten ibarettir. Müşteri huzurunda mecburiyetleri de bu. Hatta kendileri o gün mağmum olsa bile müşteriyi eğlendirmek için şetarete bulunmaya cebr-i nefis ederler. Hâsılı bunların hâli gıpta değil, haset edilecek bir hâldir...” (s. 109)

Dakik Bey, hayatını zevk ve sefa içinde geçirmek, umumhanelere devam etmek, fahişelerle gülüp eğlenmek istemektedir. “*Sermayeleri cümbüşten ibaret*” olan “*bu bahtiyar karılar*”ın kederli günlerinde bile müşterilerine neşeli görünmek mecburiyetiyle kederlerini unutarak, eğlence içinde, kıskanılmalı bir hayat sürdürdüklerini düşünmektedir. Dakik Bey’in, fahişeleri insan değil, sadece bir zevk aracı addettiği, onların da duyguları olduğunu hesaba katmadığı, onlara hiç kıymet vermediği açıktır.

Ancak Dakik Bey’in umumhaneler ve fahişeler hakkındaki fikirleri çok geçmeden değişir. Bir akşam, müdavimi olduğu umumhanelerden birinde umumhane sahibini ve fahişeleri büyük bir keder içinde bulur. Bu kederin sebebi, o gün tertemiz bir genç kızın fahişe yapılmak üzere umumhaneye satılmış olmasıdır. Fahişelerin zevk ve eğlence dolu güzel bir hayat geçirdiklerini düşünen Dakik Bey, onlara, bu duruma üzölmek yerine yeni bir arkadaşa sahip olacakları için sevinmelerini salık verir. Hâlbuki genç kızın gelişi, fahişelere kendi geçmişlerini hatırlatmıştır. Fahişeler, Dakik Bey’e, umumhanelere çok acı mecburiyetler yüzünden düşmüş olduklarını, yaşadıkları hayatta mutluluk bulmadıklarını ve bir genç kızın umumhaneye satılmış olmasından da memnuniyet duyamayacaklarını söylerler. Dakik Bey bunun üzerine fahişelere geçmişlerini, umumhanelere düşüş sebeplerini sorar. Onların içler acısı hikâyelerini dinledikten sonra umumhanelere düşen genç kız ve kadınları da yeni bir bakış açısıyla değerlendirerek beş kümeye ayırır. Birinci küme sevdikleri erkekler tarafından evlenme vaadiyle kandırılmış ve henüz masumken bu felâkete uğramış olanlardan oluşmaktadır. İkinci kümede evli oldukları hâlde kocalarının hoyratlığı veya ihaneti üzerine onlardan intikam almak isterken umumhanelere düşen kadınlar vardır. Üçüncü kümede fakirlik yüzünden bu yola girmek zorunda kalanlar bulunmaktadır. Dördüncü kümeye girenler çocuk yaşlarında feleğin sillesini yemiş ve dolayısıyla bu terbiyeyi daha kundakta almış olanlardır. Beşinci kümedekiler ise cahilliklerinin kurbanı olmuşlardır. Dakik Bey umumhanelerin birer eğlence değil, gam yuvası; fahişelerin bahtiyar değil, birkaç kuruş için her sarhoşun ayrı mizacına hizmet etmek, kalbi kan ağlarken bile neşeli görünmek, hatta hayatını bir sarhoşun elinde bilmek mecburiyetindeki bedbaht kadınlar olduklarını anlar. (s.110-112)

Dakik Bey, Ahmet Midhat Efendi’den, “*bîçareler*” olarak nitelendirdiği fahişeleri mazur görmesini ister. Onlar hakkında acımasızca hüküm verilmemesi gerektiğini söyler. Namert erkekleri mertliğe, kocaları karılarına itina ve sadakate, toplumu fakirlere yardım ve kadın terbiyesine dikkat etmeye çağırır. Bu şartlar yerine getirilmedikçe kimsenin fahişeleri ayıplamaya hakkı olamayacağına dikkati çeker. Ancak başta erkekler olmak üzere toplum üzerine düşeni yaptıktan sonra yine de kendini satmak yolunu seçen kadın olursa, onun alçaklığına hükmedilebileceğini belirtir. (s.112-113)

Dakik Bey, o güne kadar sürdüğü sefahat hayatından da pişmandır. Ahmet Midhat Efendi’nin umumhaneye satılan kızın durumunu sorması üzerine kızla konuşup kendisini bu batakhaneden kurtarabileceğini söylediğini, kızın da razı olması üzerine onu alıp evine götürdüğünü anlatır. Kızla evlenmeye karar vermiştir; bunun için de Ahmet Midhat Efendi’den yardım ister. Dakik Bey ile kız, Ahmet Midhat Efendi’nin yardımıyla evlenip sefahatten ve sefaletten uzak; mutlu ve namuslu bir hayat kurarlar. Böylece bir genç kız kötü yola düşmekten kurtulmuş, topluma kazandırılmış olur.

Ahmet Midhat Efendi de Dakik Bey'in fahişeler hakkında söylediklerinden etkilenir. Ona göre de hayatta hem kadın hem de fakir olmak pek güç bir iştir. Bir genç kızın kötü yola düşmesindenense canına kıyması daha hayırlıdır. Dakik Bey'in evlendiği kızın annesinin de, kızını bir umumhaneye satmak yerine bir çuvala koyup denize atmayı yeğlemesi gerektiğini düşünür. Bu kız büyük bir şans eseri Dakik Bey'e rastlamış ve onun yardımıyla düşmekten son anda kurtulmuştur. Ancak diğerleri, hele de masumiyetini kaybetmiş olanlar için batakhanelerden kurtulmak, gerçekleşmesi neredeyse imkânsız bir hayaldir. Ahmet Midhat Efendi'nin ifadesiyle "... âlemde mihnetkeşanın en bîçareleri şu kârhaneler halkıdır. Halk indinde menfur, kendilerine ihtiyacı olan herifler nazarında makhur, birkaç kuruş için her namerdin kahrını çeker. Hele bunların bazıları netice-i hâllerini düşünebilecek kadar sahib-i fikir olarak bir kere akıbet-i hâllerine atf-ı nazar-ı dikkat eyledikte doğduğuna dahi pişman olur." (s. 115)

Ahmet Midhat Efendi *Mihnetkeşan*'da, Tanpınar'ın deyişiyle "tekrarlaya tekrarlaya etrafına kabul ettirdiği içtimaî filozof rolü[nü başlattığı]" Dakik Bey karakteri sayesinde düşmüş kadına katı kaideci ahlâk anlayışıyla değil de, insanî ahlâk anlayışıyla yaklaşılması gerektiğini savunur (Tanpınar,2001:466). Fahişelerin umumhanelere düşme sebeplerini sıraladıktan sonra bu sebeplerin ortadan kaldırılabilmesi için toplumun ve özellikle de erkeklerin sorumluluklarına dikkati çeker. Ahmet Midhat Efendi, hikâyenin sonunda, anlatıcı-yazar kimliğiyle, bir talihsizlik yüzünden kârhane halkına katılan bîçare ve mihnetkeş fahişelere şefkatle yaklaşılması gerektiğine işaret eder. Hikâye, düşmüş kadına acıma ve onu topluma kazandırma temasını başarıyla işlemiştir.

3. HENÜZ ON YEDİ YAŞINDA

Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan* hikâyesinden tam on sene sonra yayımlanmış olan *Henüz On Yedi Yaşında*⁴ adlı romanında da düşmüş kadına acıma ve onu kurtarma temasını işler.

Henüz On Yedi Yaşında, büyük talihsizlikler sonucunda bir umumhaneye düşmüş olan on yedi yaşındaki Kalyopi'nin sonu mutlu biten hikâyesini anlatır.

Romanın anlatıcısı ve baş erkek karakteri olan Ahmet Efendi, müteahhitlik ve aşar işlerinde mültezimlik yapmış, son olarak ise avukatlığa başlamış kültürlü bir insandır. Ahmet Efendi, çok varlıklı olması sebebiyle çalışmaya gerek duymayan arkadaşı Hulusi ile birlikte bir gece tiyatroya gider.

İki arkadaş tiyatrodan sonra yağın şiddetli yağmur yüzünden evlerine dönebilirler. Hulusi, yakınlarda bulunan bir umumhanede gecelemelemlerini teklif eder. Ahmet Efendi, başka çarelerinin olmadığını anlayınca Hulusi'nin teklifini kabul etmek zorunda kalır ve iki arkadaş Hulusi'nin, sahibini tanıdığı bir umumhaneye giderler.

Hulusi, Agavni adlı Ermeni bir fahişe ile eğlenmeye çekilir.

Ahmet Efendi ise kendisine sunulan Rum fahişe Kalyopi'nin parasını öder; ancak ona elini sürmez. Kalyopi'nin çok genç olması ve üzgün görünmesi Ahmet Efendi'yi etkiler.

Ahmet Efendi, kaderin talihsiz bir oyunu neticesinde umumhaneye düştüğünü düşündüğü, pek zavallı bulduğu Kalyopi'nin hayat hikâyesini öğrenebilmek için normal şartlar altında semtine uğramaktan bile utanç duyacağı bu umumhaneye günlerce devam eder. Hulusi de Ahmet Efendi ile birlikte umumhaneye gitmektedir. Ancak onun amacı Agavni ile gününü gün etmektir.

⁴ Ahmet Midhat Efendi, *Henüz 17 Yaşında*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 757, Yeni Türk Edebiyatı Kaynak Metinleri:2, Ahmet Midhat Efendi Bütün Eserleri Romanlar VII, Hazırlayan: Nuri Sağlam, Ankara 2000. (Bu metinle ilgili alıntılar künyesi verilen basımdan yapılmıştır.)

Kalyopi, parasını ödediği hâlde kendisine dokunmayan ve hiç kimsenin etmediği kadar iyi muamele eden Ahmet Efendi'ye büyük bir güven duyar. Ona, bu batakhaneye nasıl düştüğünü anlatmaya razı olur.

Kalyopi'nin kalabalık bir ailesi vardır. Babası hâli vakti yerinde bir tütüncüdür. Ancak bir süre sonra işleri bozulur. Geçimlerini meyhanecilik yaparak kazanmaya çalışırlar. Kalyopi daha on üç yaşındayken, babasının meyhanesine devam eden Yümnî Bey adındaki zengin bir Müslüman ona âşık olur ve onunla evlenir. İslâmiyet farklı dine mensup bir insanla evlenmeye müsaade ettiği için Kalyopi'den din değiştirmesini de istemez. Ancak Kalyopi ve ailesinin Hristiyan Rum köylüleri Kalyopi'nin, kocası tarafından Müslüman yapıldığı yolunda dedikodular çıkararak ailesini huzursuz ederler. Kalyopi, kocasından boşanır. Aile günden güne fakirleşir. Çok çalışmalarına rağmen karınlarını doyurmayı bile başaramazlar. Kalyopi, biraz para kazanabilmek için, terzilik yaptığını sandığı Amelya adlı bir ahabplarının yanına gider. Aslında bu kız terzilikten çok fahişelikle geçimini sağlamaktadır. Bir süre sonra Kalyopi'yi de bu yolla ailesine daha çok yardım edebileceği hususunda ikna eder. Kalyopi, çok sevdiği ablasına başına gelenleri anlattığında, onun zaten her şeyi bildiğini öğrenir. Ablası nişanlıdır; ancak nişanlısı Selânîk taraflarına gitmiş, bir daha da dönmemiştir. Nişanlısından ümidini kesmişse de bir başkasıyla evlenebilmek ümidini henüz kaybetmemiştir. Bu yüzden, dul kalmış olduğu için zaten evlenemeyeceğini düşündüğü Kalyopi'yi Amelya'nın yanına göndermiştir. Kardeşinden af diler. Karınlarını doyurabilmek için başka çarelerinin olmadığını söyler. Bir süre sonra ablası, kendisiyle birlikte olmak isteyen; ancak bu emeline bir türlü ulaşamayan bir adam tarafından bıçaklanır. Kalyopi, ablasını kurtarabilmek için çok uğraşır; ama ablası yaşamaz. Kalyopi, ablasını tedavi ettirebilmek için yüklü miktarda borçlanmış; bu borcu ödeyemediği için de umumhaneye düşmüştür.

Ahmet Efendi, Kalyopi'nin hikâyesini ilgiyle dinler. Gördüğü ilk andan itibaren kendisinde acıma duygusu uyandıran bu mutsuz ve kurtuluşundan umudunu kesmiş kader kurbanını umumhaneden çıkarmaya ve topluma kazandırmaya karar verir. Onunla bir baba şefkatiyle konuşur ve bir daha fahişelik yapmaması şartıyla masraflarını karşılayarak, ailesi ile birlikte, mütevazı, ancak namuslu bir hayata başlamasını sağlar.

Roman, Ahmet Efendi'nin, Kalyopi'yi umumhaneden çıkardıktan sekiz ay sonra bir ahabbının Rum uşağı ile beyazlar giydirerek evlendirmesiyle mutlu bir şekilde sona erer.

Henüz On Yedi Yaşında ile ilgili kaynaklarda romanın anlatıcısı ve baş erkek karakteri olan Ahmet Efendi'nin Ahmet Midhat Efendi'nin kendisi, Kalyopi'nin de Ahmet Midhat Efendi'nin Müslüman olarak Hafize Melek adını alan ikinci eşi Vasiliki olduğu belirtilmektedir (Okay 1975:184). Bu sebeple romanın otobiyografik özellikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Romanda fuhuş konusuna ilk olarak Ahmet Efendi ile arkadaşı Hulusi'nin fuhuştan bahseden en eski metinler hakkındaki sohbetleri vesilesiyle değinilir.

Ahmet Efendi ile Hulusi bu konudan bahseden en eski yazılı metnin Fâzıl-ı Enderûnî'nin *Zenannâme*'si olduğunu, daha öncesinin ise Frenk kaynaklarına dayandığını düşünürler.

Ahmet Efendi, Osmanlı geleneğinde, Türklükte ve Müslümanlıkta fuhuş gibi iğrençliklerin asla yeri olmadığına dikkati çeker:

“Ben diyorum ki Türklükte ve İslâmiyette ve Osmaniyette bu müstekreh şey yoktur. Mahza Frenklikten gelmiştir. O şapkalar yok mu şapkalar? İşte onlar herhangi memlekete girmişlerse orada bu murdarlık türemiştir.” (s. 121)

Ahmet Efendi, bu fikrini roman boyunca defalarca tekrar eder. Fuhşun, Osmanlı-Türk-İslâm kültüründe bulunmayan bir rezalet olduğunu belirtir. Bu kötülük Osmanlı toplumuna, gayrimüslim kadınlar tarafından sokulmuştur. Şapkalar, gayrimüslim kadınların bir simgesidir ve onların girdiği her memlekette fuhuş türemiştir.

Ahmet Efendi ile Hulusi'ye göre fuhşun Osmanlı-Türk kültüründe mevcut olmadığının en önemli ispatı İslâmiyetin zinayı ağır bir şekilde cezalandırmasıdır. Batakhanelerin sadece Beyoğlu'nda bulunması ise bu semtin Osmanlı'nın Avrupa'ya açılan kapısı olarak kabul edilmesi, İstanbul'da yaşayan ve Avrupa'dan Osmanlı İmparatorluğu'na seyahat eden Frenklerin bu semtte ikamet etmeleri ile ilgilidir. Bu konuda Ahmet Efendi:

Ahmet Midhat
Efendi'nin
Eserlerinde

134

“... Fakat işte Kur'an-ı Kerim'de zina için cezalar muayyen olması dahi ispat eder ki İslâmda bu fi'l-i kerîh yokmuş. Zira bir şey cinayet olmak üzere telâkki olunursa o şey hükmen ve örfen yok demektir. Var olsaydı vücuduna cevaz verilerek cezası da olmazdı. Şimdi Beyoğlu'nda olduğu gibi âdetâ mübah addolunurdu. Ne hacet? İşte Anadolu, işte Asya! Henüz şapkaların girmemiş olduğu yerlere gidiniz de haydi bakalım bir kârhane bulunuz! Gündüzün ziyasından korkarak ve gecenin zulmetine iltica ederek evvelce bin belâ ile tehyie edebilmiş olduğunuz bir süflî kariya gidecek olsanız bile halk haber alacak olursa hemen basılıp ya rüsvây-ı âlem olursunuz veyahut ölüm derecelerinde belâlar dahi muhtemeldir. Beyoğlu ahalisi yüz bin nüfussa binden mütecaviz alenî fahişeleri ve yirmi bin nispetinde dahi zânîleri vardır. Yüzde bir zânîye-i aleniyye ve yüzde yirmi zânî-i aleniye Anadolu ve Asya'nın içeri taraflarında hangi memleketlerde bulabilirsiniz? ...” der. (s. 121)

İki arkadaşı, fuhşun ekseriyetle Frenk, Leh, Maltız ve Ulah gibi yabancı Hristiyanlarla, Rum ve Ermeni kökenli yerli Hristiyanlar arasında varlığını sürdürdüğünü, Müslümanlıkta ise ancak bir memleketten sürülmüş birkaç ahlâksız kadının kazanç sağlamak için mezarlık köşelerinde yaptığı bir iş olduğunu söylerler. Bu rezaletin Hristiyanlıkta görülmesini de evlenecek kızın sahip olması gereken drahoma âdetine bağlarlar. Bu yüklü miktardaki paraya sahip olma zorunluluğu fakir ailelerin kızlarının evlenme şanslarını ellerinden almaktadır. Drahoması olmayan kızlar zevk ve eğlenceyi ahlâksız hayatta aramakta ve sonra da umumhanelere düşmektedirler.

Ahmet Efendi, Tanzimat'tan önce Müslüman âdetlerine daha yakın bir hayat tarzını benimsemiş oldukları hâlde batılılaşma hevesiyle yabancı Hristiyanların âdetlerini tatbik etmeye başlayan yerli Hristiyanların bu suretle kendilerine zarar verdiklerine de dikkati çeker.

Ahmet Efendi'nin düşüncesine göre fuhuş mekânı olan umumhanelerin ortadan kaldırılması için başvurulabilecek her yol mübahtır. Umumhanelerin mevcudiyetine son vermek için alınması gereken ilk tedbir erkeklerin böyle rezil mekânlara rağbet etmemeleridir. Hatta bu batakhanelerde çalışan fahişelerle, tövbe edip, iffetli bir hayata başlamaya söz vermeleri kaydıyla, evlenmeleri dahi söz konusu olabilir.

Romanda, umumhanelerde çalışan kadınlar ile ilgili olarak ele alınan hususlardan biri de bu kadınların, para karşılığında birlikte oldukları, bazılarını sadece bir kez gördükleri her müşterilerine “kocacığım” hitabıyla seslenmeleridir. Bu hitap, erkeklerin bir hareme sahip oldukları hissine kapılmaktan hoşlanmaları ile ilgili olabileceği gibi fahişelerin bir eşe, özlemine duydukları namuslu bir hayata sahip olma hayalini de yansıtır olabilir.

Ahmet Midhat Efendi, içinde yaşadığı toplumu eğitmeyi, okuruna Tanzimat döneminin esas problemi olan doğru batılılaşmanın yolları hakkında bilgi vermeyi

en önemli görevi kabul etmiştir. *Henüz On Yedi Yaşında* adlı romanında da Türk toplumunun Tanzimat'la başlayan batılılaşma çabası neticesinde tanıştığı umumhaneler ile ömürlerini umumhanelerde tüketen düşmüş kadınları toplumsal bir yara olarak ele almıştır. Romanında bu meselenin derinlemesine tahlilini yapan Ahmet Midhat Efendi'nin, batılılaşmanın bazı şartlara bağlı olması gerektiğini düşündüğü açıktır. Yazar, Osmanlı-Türk-İslâm kültüründe ayıp kabul edilen, ancak batılıların medeniyet adı altında sundukları açık fikirlere karşıdır. *Henüz On Yedi Yaşında* adlı romanında kaderin bir kurbanı olarak şefkatle bahsettiği baş kadın karakterine el değmemişliğin simgesi olan beyaz gelinlik giydirerek mutlu bir evlilik yaptırmıştır. Böylelikle topluma, düşmüş kadına acıma hissiyle yaklaşması, hâlimden mutsuz olan ve kurtarılmayı ümit eden düşmüş kadına yardım elini uzatması hususunda ayrıntılı bir ahlâk ve insanlık dersi vermiştir. *Henüz On Yedi Yaşında*, düşmüş kadın temasını sosyal, insanî ve ahlâkî açıdan çok çarpıcı bir şekilde ele alan önemli bir eserdir.

4. İKİ ESERİN DÜŞMÜŞ KADINA YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Mihnetkeşan hikâyesi, Ahmet Midhat Efendi'nin düşmüş kadına acıma ve onu topluma kazandırma temasını işlediği ilk eseridir. Türk toplumu ve Türk edebiyatı bu eser sayesinde katı kaideci ahlâk anlayışıyla yargıladığı düşmüş kadına insanî ahlâk anlayışıyla yaklaşmayı tecrübe eder. Ahmet Midhat Efendi, bu hikâyesinde Dakik Bey aracılığıyla, erkeklerin, en sefiş arzularını tatmin ederken kullandıkları fahişeleri insan kabul etmediklerine; ancak fahişelerin çok talihsiz, mutsuz ve çaresiz insanlar olduklarına dikkati çeker. Genç kız ve kadınları fuhuş batağına düşüren sebepler üzerinde durur. Cehaleti, fakirliği, kaderi ve en çok da erkekleri suçlu bulur. Türk toplumuna, özellikle de erkeklere, genç kız ve kadınlara karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri, onları himaye etmeleri, en önemlisi de onların eğitime özen göstermeleri uyarısında bulunur.

Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan* hikâyesinden on yıl sonra yazdığı *Henüz On Yedi Yaşında* romanında da aynı temayı işler. Ancak *Henüz On Yedi Yaşında*'da genç kız ve kadınları ahlâk dairesinden çıkarıp fuhşa sürükleyen sebeplerin ve umumhanelerde onları bekleyen hayatın üzerinde daha ayrıntılı olarak durur. *Mihnetkeşan*'da, umumhanelerde çalışan fahişelerin kimlikleri ve milliyetleri belli değildir. Ahmet Midhat Efendi, bu eserinde fuhuş talihsiz genç kız ve kadınların sürüklendikleri bir felâket olarak ele alır. *Henüz On Yedi Yaşında* romanında ise fuhuş Hristiyan batı kültürünün bir uzantısı olarak anlatır. Fuhuşun Türk-İslâm kaidelerine aykırılığını hatırlatır ve toplumu bu ahlâksızlığın Osmanlı'ya bulaşmasına sebep olan yanlış batılılaşma tehlikesine karşı uyarır. Toplumun umumhanelerden kurtulması için yapılması gerekenleri vurgulamayı tercih eder.

Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan* hikâyesinde, fahişelik yapmak zorunda kalan bîçare kadınlara olduğu kadar eğlence düşkünü Dakik Bey gibi ömrünü umumhanelerde geçiren erkeklere de Allah'tan ıslahat diler. *Henüz On Yedi Yaşında* romanında da umumhanelerin kapanması için her yolun mübah sayılacağını söyler ve umumhanelerin varlıklarını sürdürme sebebi olarak gördüğü erkeklere de batakanelere rağbet etmemelerini, namuslu yaşamalarını tavsiye eder. Hatta, umumhanelerin kapanmasını sağlayacağını düşündüğü için, çok cesurca sayılabilecek bir tavsiyede bulunur ve erkekleri, bu batakanelerde çalışan, ancak namuslu bir hayata başlamaya istekli fahişelerle evlenmeye teşvik eder. Yazarın, bu iki eserini kaleme alması arasında geçen on yılda, düşmüş kadın konusuna yaklaşımının daha cesaretli ve daha şefkat dolu bir hâle geldiği söylenebilir. *Mihnetkeşan*'da henüz masumiyeti bozulmamış olmasına rağmen bir

defa umumhaneye satılmış bulunduğu için biraz tereddüt ederek evlendirdiği fahişe adayını, *Henüz On Yedi Yaşında*'da yerini bir süre fahişelik yaptığı hâlde çok güvenerek ve beyazlar içinde gelin ettiği Kalyopi'ye bırakır.

5. SONUÇ

Fuhuş yapan kadına karşı son derece sert yaptırımların uygulandığı Osmanlı toplumunda düşmüş kadına acıma, onu anlamaya çalışma ve kurtarma hissini mevcut olmadığını söylemek mümkündür.⁵

Ahmet Midhat
Efendi'nin
Eserlerinde

136

Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan* ve *Henüz On Yedi Yaşında* adlı eserlerinde düşmüş kadın konusunu insanî bir bakış açısıyla ele alarak o dönemde hem Türk toplumu ve hem de Türk edebiyatı için son derece alışılmadık bir yaklaşım sergilemiştir. Düşmüş kadının da insan olduğunu hatırlatmış; ona ayıplama ve dışlama değil; acıma ve şefkat duygusuyla yaklaşılması gerektiğine dikkati çekmiş; onu kurtarmanın ve hatta toplumun saygın sayılabilecek bir üyesi hâline getirmenin mümkün olduğuna işaret etmiştir.

Ahmet Midhat Efendi, *Mihnetkeşan*'da fahişelerin isimlerini zikretmemiş; fuhuş daha çok, toplumsal bir sorun olarak ele almıştır. Kendi yazarlık hayatında ilerlediği ve toplumda batıya karşı hissedilen özenme duygusunun arttığı bir dönemde kaleme aldığı *Henüz On Yedi Yaşında*'da ise fuhşun topluma batılılaşma hevesi sonucunda bulaştığından bahisle Osmanlı-Türk-İslâm değer kavramlarının güzelliğini vurgulamıştır. Ancak, her iki durumda da fahişelerin çaresizliğini, ümitsizliğini gözler önüne sermiş; onları topluma kazandırmanın önemini vurgulamıştır.

Sonuç olarak, Ahmet Midhat Efendi'nin bu çalışmaya konu olan iki eserinde de düşmüş kadın temasını devri için çok yeni bir bakış açısı ve üslupla ele aldığı, toplumu düşmüş kadına acıma ve onu kurtarma düşüncesiyle tanıştırdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Midhat Efendi. (2001). *Letaif-i rivayat*. Hazırlayanlar: Dr. Fazıl Gökçek, Dr. Sabahattin Çağın. İstanbul: Çağrı Yayınları. (*Mihnetkeşan*, künyesi verilen eserin 105-115. sayfaları arasında yer almaktadır.)
- Ahmet Midhat Efendi. (2000). *Henüz 17 yaşında*. Hazırlayan: Nuri Sağlam. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 757. Yeni Türk Edebiyatı Kaynak Metinleri:2. Ahmet Midhat Efendi Bütün Eserleri Romanlar VII.
- Altındal, M. (1994). *Osmanlı'da kadın*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Doğramacı, E. (1997). *Türkiye'de kadının dünü ve bugünü*. 3. b., Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kandiyoti, D.(1997). *Cariyeler bacılar yurttaşlar*. 1. b., İstanbul: Metis Yayınları.
- Okay, O. (1975). *Batı medeniyeti karşısında Ahmet Midhat Efendi*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 429. Edebiyat Fakültesi Yayın No: 86. Araştırma No: 66. Ankara: Baylan Matbaası.

⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Meral Altındal, *Osmanlı'da Kadın*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1994 ve Deniz Kandiyoti, *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar*, 1. Basım, Metis Yayınları, İstanbul, 1997.

- Özön, M.N. *Türkçede roman*. İstanbul: Remzi Kitabevi. Bühranettin Matbaası.
- Parlatır, İ. (Koordinatör), . Enginün, İ., Ercilasun, A. B., Kerman, Z., Uçman, A., Çetin, N., (2006). *Tanzimat edebiyatı*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş. (Bu eserdeki Ahmet Midhat Efendi maddesi Prof. Dr. Zeynep Kerman tarafından hazırlanmıştır.)
- Roberts, N. (1998). *Batı tarihinde fahişeler*. İstanbul. Sabah Kitapçılık San. Tic.A.Ş.
- Tanpınar, A. H. (2001). *XIX. asır Türk edebiyatı tarihi*. 9. b., İstanbul: Çağlayan Basımevi,

Yard. Doç. Dr. Ayşe Melda ÜNER

Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bitirme tezi *Tutunamayanlar Romanında Kullanılan Anlatım Teknikleri* başlığını taşımaktadır. Yüksek Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında tamamladı. *Safvetî Ziya Hayatı, Romanları ve Tiyatro Eseri* adlı yüksek lisans tezi Servet-i Fünun yazarlarından Safvetî Ziya'nın hayatı ve bibliyografyası ile yazarın biri yarım kalmış iki romanı ve tiyatro türünde verdiği tek eserinin tahlilinden oluşmaktadır. Doktora eğitimini Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda yaptı. *Tanzimat ve Servet-i Fünun Romanında Musiki Teması* başlığını taşıyan doktora tezi *Roman ve Musiki Tanzimat ve Servet-i Fünun Romanında Musiki Teması* başlığıyla 2006 yılında kitap olarak yayımlandı. Bildiri ve makaleleri arasında *İhsan Oktay Anar'ın Suskunlar Adlı Romanında Metinler ve Metinlerarası İlişkiler* (8. Uluslararası Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu, İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, 2008), *Peride Celal'in Kurtlar Romanında Kullanılan Anlatım Teknikleri* (Pen Kadın Yazarlar Komitesi, "Edebiyattan Hayata Peride Celal'le Dönüşmek" Etkinliği, 2008), *Elif Şafak'ın Pinhan Adlı Romanının Dil Özellikleri ve Anlatım Teknikleri* (2. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresi, Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2006), *Fatma Aliye Hanım'ın Muhazarat Romanında Kadınlar* (Türk Edebiyatı Dergisi, Eylül 2006), *The Theme of Love and Sickness in the Tanzimat Novel* (The International Forum for Sciences and Health (IFSSH) World Congress "Health Challenges of the Third Millennium", 2005), *Tanzimat Romanında Kadın Tipleri ve Musiki Teması* (Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, 2004) bulunmaktadır. Almanya Duisburg-Essen Üniversitesi'nde son dönem yazarlardan Oğuz Atay ve Elif Şafak'ın romanları üzerine bir seminer verdi. (2005) Ayşe Melda Üner, Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.